

Երանգիր Գարնամկան

ԻՌԱՆԿԱՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՌԻՅՏՐԱ - Կար ըստարեկան խնդիր ըն Պատկերայի խառնարանի կրթությանը:

ԿԵՂԵՂԱ - Հիշատակահատիկի Կապիտանի զորաց կառավարչի Կարգադրության ընդհանուր ղեկավարի ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

ՆԵՂՂԱ - Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

ԻՌԱՆԿԱՎՈՒԹՅՈՒՆ - Պարզիկի Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

ՊԵՏՐՈՒՆԻ - Պարզիկի Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

ՊԵՏՐՈՒՆԻ - Պարզիկի Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

ՊԵՏՐՈՒՆԻ - Պարզիկի Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով: Այսինպես Կարգադրության ղեկավարի անունով:

նկն յաստղ առ միտմանն դեմ ըլլալն իշխանութեանց վերին անքն, պարզին Օսմանեան կասափարութիւնն է, որն որ ամեն ամսի մէջ տար դեմ դրաւ եւ բողբոցեց. իրմ գրա նաեւ Աւստրիա իրբն սահմանակից եւ երկա իշխանութեանց վիճակին վրայ կասարեալ անգիտութեան ունեցող անոնց միանալուն դեմ է, իրեն Տեա նաեւ Անգլիա ալ. իսկ Ռուսաստան իմպեր եւ իսկզբանն սա բանիս Տախտակի կ'ընկաւ, բայց Տիմուր ի շնորհս Կարգադրի չէ իմէ Տաւան ոչ անտարբեր կը կենայ: Ահմ տեղութեանց սա իրն զբոյն վրայ ունեցած կարծիքն ան էր որ պետք է թողուլ որ երկա իշխանութեանց ժողովուրդները խորհին եւ որչին իմէ ինչ կասափարութեան իրենց օգտակար է: Բայց Կարգադրան կասափարութիւնն տուանց սա որոշման արտաբեր իր կողմանէ որոշում մը կուզէ ընել: Արդեւ Տիմուր ընէ սկսան շատ աւսարիական եւ անգիտական յայտարար ասոր դեմ դրել, եւ սա միտմանն նոյն իսկ Օսմանեան անքնութեան իրաւանցը Տախտակի ցուցնել: Եւ այժմ՝ սա ինդրոյն որչափ ընդարձակութիւն ունենալը չիկրնայ իմացուիլ, բայց մտա ժամանակին արտաբեր տեւանի անոր սահմանը Կուլցէ Կարգադր ասոր մէջ ալ իր դաշնակիցներուն (Անգլիայի եւ Աւստրիայի) զեմանելով՝ խաղաղութեան վերջ մը տայ: Եւ ստորոգ է որ սա երկա տեղութիւններն Տաստաութեան մը որչափ են դեմ՝ գնելու, եւ իմէ Կուլցէ լրացիկն խաղաղ Տաւանը ընծայելը Աւստրիա նաեւ ղեկի որոշութեան սա միտմանն արդիւնքը պատրաստ է:

— Պատկերայի մեծագոյն թագաւորն անոյն Տին Միլանէն գեղ ի Մոսկոնայ ճամբայ ելաւ:

Կերտութեան մ'ըլլալու Տանուր Կասափարութեան գեմ ըլլալու արշաւանքէն սա այժմ եւս պիտ'որ կենայ:

— Եկմանց մանկա Տանուր տանուած սա ըրր Քուտուար անոյն մէջ 120,000 Քրոնագի Տաստ:

ԱՆԳՂՈՍ

[ՄԵՏՐԱ, 7 Փետրուարի: Ենդ զիպի խորհրդանագին աստիճանի կասափարութեան գեմ՝ սաստիկ ընդդիմութեան մ'սկսաւ: Կասափարութեանը կարգադրութիւնն եւս անոր պատասխանը տալու ստաճարիկութեան եղաւ: Եւստանակոյց խորհրդանագին մէջ Արտ Տերպիի Կասափարութեանը իրաւ ընծայութեան մը տակ ձգելով՝ սաստիկութեանը խոսեցաւ իմէ անոր մէջ տեղութեան ներքին վիճակը լաւարդանոյնից վրայ ամենեւին յիշատակութիւն վրայ, որ որ պնդալի կարեւոր նորարարութիւններ պետք են ըլլալ: Արտ Կարգադրութիւններ պետք են ըլլալ: Արտ Կարգադրութիւնն ընծայքն ըսաւ ամենեւին Տանուր չէ, որն որ Անգլիան միշտ դրով տերութեանց Տեա Տախտակութեան մէջ կը պահէ, եւ ասոր մէջ ցոյցը Կեպարիկն է: Անգլիա սա իրն զբոյն մէջ ինչ գործք ունէր. սաստիկ ոչինչ. ինք պետք է իր սեպական Տաստակները եւ չի իմէ օտար տեղութեանց ժողովուրդները պաշտպանել: Եւ ինչ գեղ Պարսից եւ Տիմուր Տեա ունեցած զժամանակին է, ասոնցմէ ատաղմը կը պիտ'ընէր Ռուսաց Տեա անքնի եւս սերտի միանալու: Արտ Տերպիին խոսքին գեմ՝ պետք Կուլցէ խաղաղարար Արտ Կարգադրութեան էր, որուն զըլլաւ որ իմանան սա էր որ (Պարսիցի) գիտարան ժողովը Կարգադրութեան խոստումն էր իրաւունք տուած է, եւ իմէ Պարսկաստանի եւ Տիմուրասանի պատերազմին պատճառն սա երկա տեղութիւններն են որոնք իրենց Անգլիայի Տեա գրած որոշմանը օտքի տակ ստին: — Արտ Արեւ յը գրեմէ Արտ Տերպիին խոսածին պէս խոսեցաւ եւ աստարիկց որ խորհրդանոյնի կասափարութեան ընծայքն վրայ ունեցած տախտակները Կասափարութեան պատասխանին մէջ յայտնուի: Քանի մը Տոգի ալ վիճին մտանակից ըլլալին ետքը 12 քուէի գեմ՝ 45 քուէով Արտ Արեւին ստաճարիկութեանը միտմանցաւ եւ սաստարիկաւ պատասխան ընդունուեցաւ:

Եւստանակի էր պատրաստարոյց խորհրդին մէջ եղած վեճն, որուն մէջ պիտ'որ խոսողը Պր. Կարգադրութեան կըլաւ. Կասափարութեան մէջ

ԳՆՂՂԱ

ՀԱՆՈՒՆԱԿԱՆ Կարգադրան ու Անգլիական զորքերը Տանուր. որոշումն երկա տեղութեանց միարանութեանն եղաւ, եւ արդէն Կուլցէն եւ Մուլդայէն պատերազմական նուեր ճամբայ ելած են զանոնք բերելու Տանուր: Այլ կարծուի որ մինչեւ անոյն վերջը ըրոր օտար զորքն իրենց տեղը կը դառնան:

— Դամանակի մը մեր Պարսիցն մէջ լրա մը կը պարտեր որ ամեն անտակ բոժմարութեան ինդիկներն վրայ սուլք մը պիտ'որ դրաւ. սա լուրը մտաբեր անքնի եւս Տաստաութեան կը գտնէ: — Կասափարութեանը, երկանոյց վիճակին

ԱՆՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՆԱ, 14 Փետրուարի

Տեւա իմէ եւ քաղաքի խաղաղութեան սպասանացող ինքնիկները Տեա Տեա խոսադարութեանը լուծուելով վերջացան, նոր քաղաքական խնդիր մ'երեւան կ'ու, որն որ ինչպէս նշանակելն կ'ընեայ նոր կուտի մը պատճառ պիտ'որ ըլլայ: Եւ ինքզրոյն ասիք տուողը Կարգադրի Մոսկոնէն պաշտանական լրացիկն մէջ յօդուածն է, որուն մէջ նախ դնելն ետքն որ Կարգադրի պիտ'ընէր մէջ ըսած ամեն ընդհանր Օսմանեան տեղութեան անգիտութեան արտաբերութեան եւ նոյնանգը քրիստոնէից վիճակը յուսադուստրելու: Տանուր էր, կաւելլընէ, իմէ սա քրիստոնէից մէջ գիտարարութեան Մոսկոնէից եւ Աւստրիայի ժողովուրդները մտանաւոր մտադրութեան արժանի են, որոնք իրենց պատասխաններն եւ անոնց վարչութիւնն ունին եւ պէտք է որ ասոնց մտանաւոր կերպով նպաստ մը տրուի որ ներքին բարեկարգութիւնն ներս անքնի եւս յաստղ տանին: Եւ սա բանիս ամենն յարմար միջոց սա երկա իշխանութեան ներք միտքներն է, կ'ընէ, որուն Տանուր կայսերական կասափարութեանը միշտ աշխատեցաւ եւ գեւ ետեւէ պիտ'որ ըլլայ: — Յայտնի է որ ամեն

բառ շատ պակաս յիշուած բաներ կան, բայց անոր բան պակաս լինեն աս չէ. որովհետեւ Թուսաց պատերազմի խորագրով լինեալ լինեալն և տեսնուած գեղեցիկ յոյակերն մտածելով, ի հարկէ պիտոյ եմ հարգելն թէ ուստի յառաջ կու գայ որ գահախոսութիւնը միայն պատերազմի եւ պատերազմի լինի կը շնչէ: Պարսից գետնամտ, ժողովրդ լինեալն պէս կաստիւրութիւնն սկսու, սրտաքին տեսնելու հետ նոր պատերազմի լինեալ սկսելու ցանկէ, եւ ամենեւեմ հասարակաց մտադրութեան արդէք կ'ըստ ներքին շահերը մտածելու: Ասոր միայն յատկացի օրինակը բաւական է: Կատկայի ինտրոյն մէջ խառնուիլ ժամանակէ կորսուէն աւելի բան մ'առաջ չ'ընելու, որովհետեւ ասով չէ թէ միջին բան մը չ'աշխարհաբայ նաեւ, իրական վիճակներ յառաջ բերին: Սարգիսիացի եղած խոստումներուն վրայ խօսին աւելորդ կը համարիմ, պաշտօն բերելու միջին բաւական է որ ան ժողովրդեան ոյսինքն մեծէն մինչեւ որդիկ գրգռուէցաւ, ծանուցանելով թէ Իւստիացի մէջ մեծ պատերազմ մը վերահաս է, եւ թէ Իւստիացի նորէն ծննդեան ժամը մեծ տերութեան պաշտպանութեամբը հնչելու մաս է: Իսկ կրնայ հաստատուիլ որ մէկ կողմէն Լորս Կլաւնիայն Կատիւր կ'ունեն Եւստիացի Իւստիացի մէջ ունեցած պետութեան դէմ կրիւք խոստում խոսքերուն անկողնը քառուստերուն անպատասխան համար արահապութիւն որով: (Հնարաբան) Աս բան, տեսաք իմ, Աստիացի ճորտարութեան իրերն յանդիմանութիւն մը չ'ունեն կը զարմանամ ան արտաք կարգի յարգանքներուն, կ'ըսէմ բնէ բնութեամբ իմաստութեան, որով աս տերութիւնը վերջին պատերազմին ժամանակն իր վերջ (ժամանակ) կատարելից: Տեսանք որ թեր միայն յայտնութեան որսուող բազմից, ասանց մեզի հետ պատերազմի մասնակից ըլլալու: Աս պատեղն էր «Երաշխարհութիւն մը» որն որ պիտի տեսնուի թէ մեր կատարութեան խորհրդով եւ մասնաւոր ստիպմամբը առաւ իրեն (Աստիացի) որով իր Իւստիացի գահաձեռքը կրնար յարձակում կրել: Ասիկէ ետք Եւստիացի բնած ընթացքին վրայ երկուքն խառնելու ետեւ, Եւստիացի ինտրոյն վրայ կու գայ եւ իսպնիս պատերազմը կը տանի: «Իսպնիս Եւստիացի թագաւորին սպանալը կ'ընէր, ան ոչ զինք բանի տեղ չ'ընելով մը ձեռք հետ կը վարտի, որովհետեւ միւս կողմէն Եւստիացի իրեն կ'ըսէ թէ պարսիկ եղեր, ոչ Կատիւր ինտրոյն մը եւ ոչ ոչ անգլիական նաւ մը բաւ կրկնից վրայ կու գայ, որովհետեւ անոնք իմ բարեկամներս են: Իսկ աս ինտրոյն իրանուելուն հետեւութիւնն սպանութիւն, պատասխանութիւն եւ մահապարտութիւն կըլու: Եւստիացի որուն գէմ գոթ պատեղն կ'ընէր, աւելի եւս ստատկացուցի: Ար հարցնեմ ամենուն, պաշտանայր իրաւունք ունենի Իւստիացի, Անգլիացի եւ բարձր Եւստիացի հաստատակցու թէ Իւստիացի ներքին վիճակն ու քաղաքականութիւնը կարգի պիտոյ դնելը, երբ որ մի եւ նոյն ժամանակ անգլիական սպան պիտի գործքի մը մասնակից կ'ընեն, որով Եւստիացի վերադարձն իշխանութիւնը բարձր Իւստիացի մէջ ընդհանուր կ'ըլլայ: Ասիկէ ետեւ Կատիւրստանի եւ ճիւղայրտեղութիւնուն վրայ խօսեցաւ եւ աստիւրից որ խորհրդանոցն անոնց պատճառներն անկէ մը քննէ:

Տ'իսպնիսիցն վերադարձն իրանու լորս Թալմարոն կ'ըստ, որն որ իսպնիս աս կերպով սխալու: «Ար Տ'իսպնիսիցն իսպնիսն ամենին չ'էմ պահաւրակի, եւ իր պատճառներուն եւ իրանու գեղեցիկ եղանակին համար իրեն շորհակայ կ'ըլլամ, բայց իր արտաքին քաղաքականութեան վրայ յատմանուն մեծ մասն առաւել է: (Չ'ընէ)» ասիկէ ետքը կը սկսի անգլիացիին ամեն մէկ գէմ իրանու իր իրանու պատասխան սուլ եւ Կատիւրի սուլած կերպով արտաքին գոյով կ'ըսէ թէ աս բանն զեւ հետ սուլովն անգամ կը լինի: Կատիւր

չափ միայն ասոյց է որ երբ որ Աստիացի լորսնեւ ընթացքին վրայ կը խորհուր, Կատիւր եւ Աիւստիացի գահաձեռքուն մէջ լինեալութիւններն եղան եւ Կատիւր խոստացաւ որ Աստիացի գէմ լինեալութիւն մը չ'ընէր:

Ասոր վրայ քանի մը հարցի ոչ վեճին մտնակից եղան եւ վերջուպէս աստիւրիւրտ պատասխան ընդունուելով՝ խորհրդանոցը գիշերուան ժամը Ար գոյուեցաւ:

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Այս Կատիւրս եւ արեւմտեան տերութեանց մէջ եղած գտնութիւնը մտաբեր խաղաղութեամբ վերջանալու մեծ յոյս կայ: Եւստիացի Եւստիացի կեցող զեւստիսն ըրած զոնքն աս բանին շատ նպաստ բուս: Կատիւրի կատարութիւնն արդէն շատնց աւելի մը կը փնտաւր աս գտնութեան վերջ մը տալու: Իսկ Անգլիացի մէկ կողմէն Կատիւրի խորհրդին չ'ընեալով գէմ կ'ընաւ, միւս կողմէն ալ խորհրդանոցին մէջ աս ինտրոյն վրայ կ'ըստ ստատիկ ընդլինութիւնն ստիպուելով, Եւստիացի հետ նորէն զեւստիացի հարգութիւնն հաստատուելու յոժարած է: — Եւստիացի կեանք վերջին լորսուն նայելով, Թագաւորը կը փութայ երկրին մէջ գտնուած քաղաքական յանցարեւերը շուտով իրենց համար որոշուած տեսն, այսինքն Աստիացի Երեւելիսեան հասարակապետութեան երկրները խրկել, որով կը յուսացուի որ պատահած խաղաղութեանը կը գաղթին: Աս յանդիման ծանրորդութիւնը տեսնելու ծախքով պիտոյ ըլլայ: ամեն մէկուն Եւստիացի մէջ 10 արտաք (սեպտեմբեր) կրկն, 6 տակառաւոր հոստ, երկրորդ եղ եւ երկրորդութեան հարկաւոր եղած ամեն գործակները տերութեանն պիտոյ արտին, որոնց զինք զայտնակունք կամայ կամայ պիտոյ վճարեն:

Մաղերացի մեծաւ արքայականութիւն գէմ եղած պատմութեան փորձը Եւստիացի կեանք վերջին լորսը կը հաստատեն: Չարագործ քահանայ Եւստիացի կանտանուի, իսկ իր հարաւոր մեծնայ կանտանուի Պանտիւր: Չարագործը կանտանիսեան սպանելէն ետեւ փախչող արքայականութիւն ետեւէն ինկաւ, որն որ աս զարհուրելի կողմնորոշում թէլուսն փոխել իր ասն սանգուիսն վրայ մարտնչու ինկաւ, եւ սուրի սպանալը իր անաղորոշ զիստարութիւնն ի գործ կը գնէր, եթէ նոյն ժամանակը Թաւաներէն մէկը վրայ չ'առնէր եւ անկից չ'ունէր: Եւստիացիին տան մէջ եղած ընթացքին կ'ընէր, ոչ զեւստիացիին Եւստիացիին զիստարութիւնն ի գործ կը գնէր, եթէ նոյն ժամանակը Թաւաներէն մէկը վրայ չ'առնէր, զինքը եւ ուղղութիւնը գտնուելու: Եւստիացիին Եւստիացիին կը տայ: Արքայականութիւնը կրած վախէն եւ պայտնութեան պիտի իրանու գտնութիւն մը ստացաւ, որ կեանքը վաճառի մէջ է:

ՕՍՍԱՆԵԱՆ ԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կոստանտնուպոլիս, 30 Յունուարի. Պարսից կրկնորդ գեւստիացիներն որոշուաներն սկսան իրար զօրծախուիլ: Մոլտուիացի պաշտանաւորներն որոնք Թուսաց թող տուած կրկններն ասնելու համար որոշուած էին, անոցս 25ին Արիւսնու հասան: Սուր օձի կրկնէն ետեւ, եւ ասոր համար հան կեցող անգլիական նաւերն ալ եւ քաղաքացի: Աիւստիացի կեանք յուր մը կը ծանուցանէ թէ Կատիւր 21ին աւստիական զօրքն իշխանութիւններէն պիտոյ ելլէ եւ նոյն ժամանակն ամենեան զօրքը Կատիւր պիտոյ անցնի: — Օստիւսեան պատերազմական շոգեմտ մը Եւստիացիին հրամանին տակ գեղ ի Կատիւր ծածկուցաւ, Սուրիացի եւ Աիւստիացի պահապան զօրք տանելու համար:

— Կատիւրացի կեանք լորսուն նայելով Տանիւր իշխանը զժաւարին վիճակի մը մէջ կը գրաւուի: մէկ կողմէն Բարձրագոյն զուրք մեծ պայտնութեամբ իրեն կը ստատուցաւ եւ կը ստիպել որ

իր վերջին իշխանութիւնը ծանուցաւ, միւս կողմէն ալ իշխանին եւ իր ձեռակառուին մէջ մեծ գրք տուելին մը կը տիրէ: Աս պատճառաւ իշխանն իր սղնականներէն մէկը Աիւստիացի կը արտատարական կատարութեան միջնորդութիւնը խրկուրէ: Աիւստիացի լորսը կը ծանուցանեն թէ իշխանը գեղ ի Կատիւր ծանուցաւ կեր է:

ՊԱՐՍԻԱՆ

Պարսից եւ Անգլիացի մէջ եղած գտնութիւնը գէմ մի եւ նոյն վիճակի մէջ է. մէկ կողմէն Կատիւր գեւստիացի Կատիւր մէջ նայնտեղի անգլիական գեւստիացի հետ կը խօսակցի խնդիրը խաղաղութեամբ վերջացնելու համար, բայց մի եւ նոյն ժամանակ երկու կողմն ալ պատերազմի պատրաստութիւն կը տեսնեն: Դե հետեւի մէջ հրատարակուած պարսիցիէն լորսիցն Անգլիացի լորսն ընթացքին գէմ սաստկութեամբ կը խօսի, եւ կ'ըսէ թէ Կատիւր տերութիւնն ամեն կանակաւ զանայ խաղաղութեանը հաստատուն պահել, եւ ամեն վերջին բուս. բայց կ'երեւայ թէ Անգլիացի կ'ըսէ բարձր ապգերն իր սակը նուսնէ, անոր համար մէկ կողմէն խաղաղութեան խօսակցութիւնները կ'ըստ տեսն, իր պատերազմական նաւերը Պուշիկ վրայ խրկեց, որն որ ասանց պահապանի գտնուելով իր ձեռքն ինկաւ: Հիմայ Կատիւրստան ամեն միջոցներն ի գործ կը գնէ որ երկրին ուրիշ կողմերը պաշտպանուին եւ կարող ըլլան լինանայն յարձակման գէմ դնել: Իսպայ Աիւստիացի թէ հետեւ իրան եւ Կատիւր իրան պարսկաները մեծ բանակով մը Կատիւրստան խորհուրդան որ նոյն զատուր լինանայն յարձակմանն պահեն: Կատիւր զօրք տերութեան ներքին գտնաններէն բարձրագոյն գեղ ի պատերազմի ստատիկն երկրորդ, քանի մը ցեղեր, եւ զլուստարարար Մաղանդարան գտնուին կողմերը ընկալ թիւրքներէն սկսան խաղաղութիւններ հանել եւ Կատիւր ծածկուն վրայ ծովահանութիւն ընել: Ասոր համար Թուսաց կատարութիւնը Կատիւր օգնելու մտք աս սպասանայ եւ Թուստիացիներու գէմ նաւեր խրկել եւ անոնց մեծ զօրք մը սուս: Կատիւր թէ Թուսաց կատարութիւնը Կատիւր լորսից թագաւորէն կը խնդրէ որ Կատիւրստան գաւառը սուս զօրքով բռնէ, որպէս զի զինքն (Կատիւրստան) ան կողմէն սպասանք ցեղերուն գէմ կատարելու պաշտպանէ:

— Աս պերս լորս մը սարածուեցաւ որ Կատիւր Անգլիացի Կատիւր կողմն դրաւելուն գէմ բողբը բեր է, որովհետեւ ինչպէս անցած թուերնուս մէջ ծանուցիցը, նոյն կողմն Կատիւրը Կատիւրի սուս են: Արշափ որ նշաններէն կ'ընեւայ անգլիական կատարութիւնն աս ինտրոյն մէջ իրեն գէմ կ'ըստ անկան գտնութիւններէն անստեղծ, եւ յաջող փոխանի մ'ալ յոյս չ'ունենալով, իր պահապաններէն կ'ընտարու եւ պատերազմին շուտով վերջ մը տալու շատ միտուած ունի:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԲԵՐՈՅՈՒՄԵՆՆԵՆ ԳԵՂ

ՌԵՆՈՐ ԳԵՏԻՆ ՈՂՈՂԵԼԸ

Բարի ճեղքայ առ բարի որոնց կը ընկալուի: Իսկզբան Կանտիլին կը գրաւեն ու քաղաքը իր մէքի մը կը քաղաքեն, զինքն պիտի ստատական անստեղծ չ'ընէ զիստի թէ Կատիւր անոր հետ պիտոյ կարեւան ընտանեալ: Եւ չ'էն կ'ըստ ալ հուստու որ անկա իրենց կողմերն ըլլայ: Իսպ ալ, թէ որ մէկը իրեն ու քաղաքուն մէջ բողբաստութիւն ընելու ըլլալ, մեծ տարբերութիւն կը գտնէր: Ասոր անկա զգնանները, ձեռնակ ու կարմիր երեսները, իր մարտը արտաքութիւնը, բողբը վարանները, կողմերը գեղաւ

քոյ զգետին, արեգակն այրած երեսներուն, զիջուկի արտաբերութիւնն ու կողիտ վարձանց ճեա ընդգիւմարտակեր մը կը շինէին: Բայց Դա- նիէին Տեղութիւնն ու բաղքը վարձանը անսան նէ, եղբարքն ու քորերը շատ մ'ընտանեցան եւ այնպէս վատհասութիւն մ'ունեցան փրան, որ կարծես թէ մեկուդ մեծցած ըլլան: Ուստի զինքն Տեղութիւնն առած դաշա դացին, այգի մտան ու շորս կողմը պարտեցան: Եւ դաշապին կենաց ա- մէն զեղեցիգութիւններն անոր կը ցուցնէին: Ինչ շատ բան ստիպած ըլլալով՝ այնպիսի բաներու վրայ կը խուսէր, որ իրենք չէին գիտեր: Բայց Ի- լինք ալ շատ բան գիտէին, որ իրեն բարբառին անմասն էր: Ինչ իրեն: Բարբառայի, որն որ շատ քիչ քաղքէն դուրս կ'իջէ, զորենի անսակ- ներուն զանազանութիւնը չէր գիտեր: Բայց անորը դաշտի վրայ գանձուած ունեւոր անունները իրեն կ'ընդունէր:

Այդէկ ճաղկած կտաւի արտի մ'աղջուէն ան- ցած ատեններն, Գանիէլ Տարբուց որ ինչու աւ- ցած կապոյտ ծաղիկները կը մշակեն, եւ ինչ բա- նի կը դարձանաւ: Ենչպէս որ ինչ միւշու Տիմակ երկմն անոնց ազիտութեան վրայ ճիմարած էր, այսպէս անոնք ալ, իրեն աւ Տարբան վրայ սկը- սան անբարբառայի երանակաւ բարձրաձայն ծի- ճաղկ: Բայց երբոր սեանն որ անձալով կար- մըցաւ, անմիջապէս ծիծաղէին զայրուցան, ու երկու քորերը սկսան կտաւի Տունար անոր մեկ- նել: Եւ ըսին որ Տունար կը ցունեն, եւ երբոր կը Տանի կը գեղնաց, գեղին մագերտե նման բարակ թիւղերն Տարբուցը երկայն թիւղեր կը մանեն, որմէ ձեւման կտաւ ու ժանտակներ կը Տիւան: Զիմայ կը սեւեւեւ՝ որ, ըսաւ: Գանիէլ, դուք ալ շատ բան գիտէք, զորն որ էս չեմ գի- տեր: Բայց այսպէս պէտք է ըլլայ: Իւրարանները որ իր միճակին, կոչման Տարբաւ որ բանը պէտք է սարկի:

Այի շատ աղէկ ըսիր, ըսաւ Տարբ: Ինչպիսի որ ձեր կրթութիւնը տարբեր ալ էր նէ, այսու ա- մենայնիս գիտաւոր նիւթը նոյն էր, այսինքն բա- րեպաշտութիւն, աշխատասիրութիւն, կոչման Տաւաարութիւն: Եւ ստի ամեն մարդու Տանար ալ է, թէ մտադար ձեռքը զեղբարքն, թէ պիւսնի մեջ փոճառակներն, թէ սորված փո- նական մարդու մը, եւ թէ դասի վրայ նստող թաղաւորին:

Աստու մը Տարբը, մայրն ու քորերը Գանիէ- լին Տեա, գեղին Տեաու լիս մը գացին, որուն վրայ գեղին որդած աստի՛ր՝ սակապի իրիկուն մ'անցուցած էին: Կարծես սկսաւ Գանիէլին որտա- մէլ, թէ ինչպէս նոյն իրիկունը անձկութեան մեջ անոր կորուստը կու լար: Եւ ինչ Տասարակաց որը ու փայտասուն էր, երբ որ ամեն Տեա եկող- ները իրենց գեղը սքընչալած կը անսնէին:

Բայց բան չկայ, ըսաւ Տարբը, փառք Աստուծոյ, Տիմայ նորէն շինուեցաւ, եւ յառաջուրնէ ոչ աւելի սիրուն ու Տաստասուն: Ես նոյն ատեն կ'ըսէի, որ աւ դժբախտութիւնը Տեաը մեծ ու- թախութիւն մը պիտ'որ լերէ: Ինչպէս որ պա- սասեցաւ, ալ: Ըսով թէ մեր գեղին մեջն ու թէ ան կոչման մարդիկը Աստուծոյ վրայ աւելի մեծ փառաստութիւն ստացան: Եւ աղէկ ձանձրան որ Աստուծո՛ւ կտրուած ունին: Եւ ինչպէս կ'ըսէին ալ անոր շխտասէի: Երկնց աշխատասիրութիւնը, որն որ ինչոյցած էր, նորէն գրգռեցաւ: Եւ քանի Տարբուս մարդիկ ալ, որոնք զեղբուրեանն կ'ա- սրէին, աւելի խնայող ու շարիտար եղան: Ըս- սուած շատ բարեբար սրտեր զարթոյց, որոնք մեր կարօտութիւնը Տարբին: Ինչպէս նոյն դրո- բախա զիջուրուն կ'ըսէր որն ալ շատ բարե- բայ մարդիկ մեկն սպիտակեան եկան: Կրնամ ա- սանց նման ուրիշ շատ գեղեցիկ գործերը պատ- մել: Բայց ասանցնէ՛ նոյն ժամանակէն ի վեր մեր գեղին բնակաց մեջ աւելի սէր կայ: Թշնամն- թիւնները դադարեցան, ամենն ալ խաղաղութեան մեջ են, եւ ամենն ալ Տարբաւորութեան ատեն իրարու կ'օգնեն: Եւ Աստուծո՛ւ խնդր ու իմ կ'ընդ

շատ մեծ բարիք ըրաւ: Դոյն ատեն ուլ կը կար- ծէր, որ մեծք մեր խղուած Տանարած որդին, անգամ մ'ալ եւ այսպէս աղէկ վիճակի մեջ պիտ'որ անսնէր: Եւ սիրտը զիջուր, որուն մարէն կ'անց- նէր, որ դարձեալ աւ բարեին վրայ, այսպէս գե- ղեցիկ առաւ: Եւ պիտ'որ վայելէր: Բայց Աս- տուած՝ նոյն ատեն արդէն աւ մեր Տեղութեան ունեցած ուրախութիւնը տեսած էր: Ընդ Տա- մար դարձեալ կ'ըսէի, ինչ շարիք որ պատահի, վերջը բարիք է: Աստուած ի փոխմանի ամեն բան աղէկ կ'ընէ՛ թէ որ աւ աշխարհքիս մեջ չէ նէ, զոնէ անպիսի աշխարհքը:

Այլ կ'ընէ՛ Պր: Պլանգ պատուական Մարդիկը՝ որուն պատուականութեանն ու գիտցած այդե- գործութեան վրայ մեծ Տանարած ունէր, Թե- նոսի կողմերն ունեցած բոլոր այգիներուն վրայ վերակացու ու անսակ գրաւ: Աստի Մարդին իր ատենն այգիով ու խափիչ գործատուով մեկուդ իր մեծ ալուն թող տուաւ, եւ իր կ'ընդ ու մե- կալ աղջը Տեա ան երկիրները գնաց, որուն վե- լակացութիւնը Պր: Պլանգ իրեն յանձնած էր: Գանիէլն ալ Պր: Պլանգին բոլոր փոճառականա- կան գործերը վրան առաւ: Եւ ստով շատ ստա- ցուածոց աէր ելաւ: Եւ իր քորերը Տարբու շարի Տարբուցաւ: Մարդինն ու Աղիլան խոր ձերու- թեանն Տասն: շարունակ կ'աղբիւնէին ու կ'ըսէին, Աստուած չէ թէ միմակ մը: մեկ աղան ջրէն ա- զատեց, Տապա մեկալ որդիքն իրաւս ալ մեծ բա- ըիք ըրաւ: Ինչ որ ան դժբախտութիւնը վանիս գալու շրջաք, պիտ'որ չկարենային զերկր պս- պէս Տարբը, ինչպէս որ Տիմակ աղէկ Տագառած են: Աստուած այսպէս մարդու իր նեղութեան ա- տեն զարմանալի եղանակաւ: օղբութեան կը Տանի: Ասկից ետքը ուրախութեամբ շատ սարկներ ալ ապրեցան, ու իրենց որդիքը զերկր Տարբ- ցին, միմէն իրենց մահը: Կաւե Պր: Պլանգ ու ճիկին Պլանգ, Գանիէլն պէս բարի որդւոյ մը վրայ մեծ միտքարութիւնն ունեցան, որն որ ա- նոնց ձերութեանն ալ նեղութիւն եղաւ: Այսպէս ամենն ալ բարի կրթութեան պատուով վայելչեցին:

ԲՆԵՊԵՏՐԱՆՍ

Դոյնընդ արտաճի սարգրո՛ւնէն է:

Վորձով տեսնուած է որ ինչպէս գայլ մը կե- լակուր փնտտած ատեն իր ամեն զորութիւնն եւ յատկութիւններն եւ փոյթն ի գործ կը դնէ, ամենայն եղանակաւ կը ջանայ որ ինչպէս ապա- Տոյ եւ աւարակութեան յարմար ուղ մը գտնէ: Եւ թէ որ ատենն տեղ մը փնտտելու ատեն մեկ դեղ մը մեկուցէ վեր կը դուսէ, յայտնի է որ աւ դուշաւոր ընտրութիւնը քանի մը պարագա- ներէն կախում կ'ունենայ, որոնք իրեն արդէն քանի մը փորձերով ձանձրեցած պիտ'որ ըլլան: Ընդ վրայ երկայն ատեն պէտքէս փոճառներն ու բոնց մեջ որ ինչ զինքը նկատելու ստիպուած է, կը կռուէ, անկից կ'ըստ կարելի սգուաներն աղէկ մը բնեղէն կ'ուս: ալ այնչափ ատեն անուրջ կը մնայ, միմէն որ անսխտութիւնն իր մտածմանց յարթէ եւ Տաստասուն որոշում մը ընելու ստիպէ:

Առաւ գաղափար է սմանց որ կը կարծեն թէ յանկարծաբան ալին կ'ըստ փայլ ի փերայ եր- կիւլ մը կը պատճառէ գաղաններուն վրայ: ամեն ալ աւ Տասարակ կը սարսուտին: Կրտաջ անփորձ դպրու մը վրայ սմանալի մեջ շոր տերեւներէ ե- լած խշտոցը պարզ Տեապարութիւնն մը կը պատճառէ, բայց ստոր Տակառակ ձեր գայլ մը փորձով պիտէ թէ ասանկ խշտոց մը շատ ան- գամ մարդու ներկայութեան Տեա կապուկցա- թիւն կ'ունենայ, եւ ստոր Տանար այնչափ աւելի կը սարսուտի որչափ որ արդէն փորձով խնայած է: — Բայց շատ անգամ գայլն ասանկ զոյա- փորձերով լիցուած՝ փոսնկ չեղած ատեն ալ փոսնկ ու որոգայթ կ'երեւակայի, աւելորդ գառ- շաթիւն կ'ընէ սրտի մեջնախտութեանն, եւ վեր- ջաղկո իր անցալ շատակիրութեանն եւ գաղանա- կան բարոց պատճառաւ բնաւ Տանգիտա չեղաներ:

Արշափ որ ամեն տեղերու գայլերն ալ տխր

կենդանիներ որաչառ ատեն վայրենի եւ ան- գութ են այնչափ ալ իրենց կենսայր պահպանա- թեան մեջ կ'ընդունեն: Էրտապին Ամերիկացի մեջ ցցոյ մը վրայէն կախուած ուսած փամփուշան որն որ Տոփն շարժելէն ձայն կը Տանէ՝ գայլն ու- նանկ կը վախցնէ որ անմիջապէս կը փախչի: Գայլն ազատ եղջերուի մը վրայ անմիջապէս կը յարձակի, բայց ընդ տեսնելը որ եղջերուն ցցէ մը կապուած է մտանալու կը վախնայ, որովհե- տեւ կը կարծէ թէ անով իրեն մեկ որոգայթ մը լարուած ըլլայ եւ եղջերուն կերի տեղ ծառայէ: — Կրտաի որ գայլերը անսովոր ձայնէն շատ կը վախնան: անգամ մը կարծիշա մը գայլուն Տան- գիղերով եւ ինքզինքը պաշտպանելու ուրիշ զէնք չունենալով իր նուազարանը զարնել սկսած է, որով գայլն անմիջապէս ետեւ: Իայելով կամաց կամաց փախած է: Կրտաիպի մեջ ձմեռ ատեն ձամբորդութիւն ընողները կարծին կամ բախիթին կտեւէն երկայն շրջոյ մը կը խողուն կամ Տըն- ըող գործիք մը կը կտանեն, ուսկից գայլերն Տե- ոսեւն ալ սաստիկ կը վախնան: Պր: Բանգորթի- տան կ'ըսէ որ քանի մը գաւառներուն մեջ, ուր որ անցնելու Տանար միայն անսակ յեղուց մը կը գտնուի, զեղջերներն յարդէ արձաններ կը գնեն, որպէսզի գայլերը խողուն: Բայց աւ երկիրը շատ երկայն ժամեր եւ կամաց կամաց կը Տանգալին որ ան արձաններն իրենց փնտա մը ընեն կ'ընայ Տասարներ:

Իսնուած ձագ գայլերուն Տըն բարբը մեծնա- լէն ետեւ թէպէտեւ կը սուսէ, բայց միշտ աւ ընտանի վիճակին մեջ աւելի երկիրը քան թէ սէր կը ցուցնեն իրենց տիրալ վրայ եւ իրենց վրայ փոստճանալը մեծ յանգրտութիւն է, եւ Տասարակորէն ուրիշ ամուսն եղանակն պէս շոջ- թայի վարենլու է: Կրկայն ատեն ձագ գայլ մը մեկու մը սան մեջ եղած Տաներուն եւ ուրիշ ընտանի անանոց Տեա կը փորուէր: Բայց գիշեր մը անկը կը խոյէ աստից ուտելու: Կայման սը Կրտաի ձագ գայլ մը ունէր, զորն որ կաթով ու Տարբով մեծցուցած էր: աւ գայլը անանկ ընտանի էր որ տիրոջը ձեռքը շան պէս կը լլկեր եւ ամեն սորված սղատաւորութիւններն ու խաղերը կը- նէր: Ընգամ մը տերը իրեն սպաննած Տասուն փորտախը կու սայ, եւ ստի ատիկ կ'ըլլայ թիւրած բնական դաղանութիւնը գրգռելու: Կիշեր ատեն Կրտաի սորին վրայ ցաւ մը կը գգայ, կ'արթննայ ու կ'իմանայ որ գայլն սարք շարաշար խածեր է:

Բայց կան քանի մը օրինակներ որոնք կը ցու- ցնեն թէ գայլը ընտանեկանը բոլորովին անկա- լիկ է: Գիւմիկ գաղափարի երկու իր բնապա- տումը կը պատկէ որ գայլ մը այնչափ ընտանե- ցած էր որ Տասարակ շան պէս իր տիրոջը կը ծառայէր: Աս գայլը վերջէն Բարիզ անանոց գառազեղի մեջ գրուեցաւ: քանի մը շարաթ իր տիրոջմէ բաժնուելուն Տանար տխուր տրտած կեցաւ, կերակուր չէր ուտեր եւ իր սրճապան- ներուն Տեա անտարբերութեամբ էր: Բայց վեր- ջէն նորէն ընտանեցաւ: Կրտաի տերը տանութիւնը ամիս ետքը քովը եկաւ՝ գայլը տիրոջը ձայնը բազ- մութեան մեջ որոշէր, ու թող սրուելուն պէս անմիջապէս փրան վաղեց ու սղատալը կարգի մեծ ուրախութիւն սրցուց: Երբոր տիրոջմէ բաժնուե- ցաւ՝ նորէն առին տիրութեան մեջ ինկաւ: Երբ նորէն իրեք տարիէն ետքը երեւցաւ՝ իրիկուն մըն էր ու գայլուն գառազեղը զոցուած էր, այնպէս որ գայլը զտերը չէր կրնար տեսնել, բայց ընդ տիրոջը ձայնը անեղը՝ զանազան ձեւերով իր զգածումը կը յայտնէր եւ գառազեղին դուրսը բացուելուն պէս տիրոջը վրայ ուրախութեամբ վաղեց, թիկուրքը կըաւ եւ իր Տեա բարեկամին երեսը լլկէ սկսաւ: Եւ սրճապաններուն որոնք որ զինքն բաժնել կ'ուզէին, իր սուր ակտաները կը ցուցնէր: Կրտաի տերը նորէն Տեապաւ, գայլը տիրութեանն Տեա տնայացաւ ու կերակուր չէր ու- տէր, եւ ստղանալէն ետեւ օտարականի մը իր քովը մտնեալը շատ փոսնկաւոր էր:

Ը փոսայի որտոր մը գայլ մը գայլն ձագ

պարտուց անանկ ընտանեցուցած էր որ հարկ կը
խաղցային ու ձեռքները կը լվէին եւ ձմեռ ատեն
հետք ձառնորդութիւն կ'ընէին: Անգամ մը որ
սորդը սուներ շեղած ատեն գածը շղթայէն կ'ու-
զտուի ու կը փախչի: Բայց երբոր երեք օրէն եւ
տեւ որսորդը կը գտնուց ու գած գայլին փա-
խուտը կ'իմանայ՝ մերձաւոր բլուր մը կ'երթի եւ
բարձր ձայնիւ հրահրելով ստորակիւն անունը կու-
տայ: Եւ իրօք ալ գածը տիրոջը ձայնը հետուեն
ստածին պէս՝ հըս շան մը պէս քովը կու գայ
ու ձեռուրդները կը լվէ:

Երկուց շատ արտաքայ կարգի եւ որչափ որ
գիտենք մի միայն օրինակ մին է որ գայլ մը շան
պէս սնորհագորդ եւ յարաւեւող հակու՛մ մը մար-
դուն վրայ ունենայ: Ասանկ գտնուող պատա-
հելու դէպքիս պատճառն ան կրնայ ըլլալ որ շան
տեսակին վերաբերող անասունները ընտանեցու-
նելու կատարելու ծանօթութիւն չունին: Քիչ-
փեղին ստորագրած դէպքին յայտնի կ'երեւայ որ
ասոր պատճառը միայն ասի էր՝ Արքայ պատմուած
գայլը ձագ բնուած էր, մարդկան մէջ կը թաւած
եւ ասանկին մասնաւորէ մը փայտած եւ հոգա-
ցուած էր եւ ինչո՛ւ չէր տրուեր որ կերակրոց կա-
րօտութիւն թաշտով ընտանի գազանութիւնը
գրգուռի, եւ անկէն ինչ կերակուր եւ ինչ բժիշկ
կ'ընդունէր: Աս տեսակ փորձը շատ քիչ անգամ
կրնայ փորձուիլ, մասնաւոր Արքայպի մէջ, ուր
որ շատ ցարձակ ի վեր հագուով ու մարմնով եւ
տեւէ ինկած են գայլերը ջնջելու:

Ազգիմաստը շնորհ կ'երեւայ որ ընտանեցած
գայլ ըլլան. բայց իրենց ընտանութեան ժամա-
նակը շինար գիտցուիլ: Ի վերայ այդ ամենայնի
ասոնք գայլերուն բնական ինչնամի համարուած
են, ու գայլ մը անսնկուած պէս զարհուրելի կ'ու-
նան, ինչպէս եւ մարմնոց կողմանէ շատ փայլ
կամ ամենեւին սարսերութիւն մը փրանին շնչու-
րուիլ, այնպէս որ Եւրոպի նաւապետն ստոնյակ աւ-
սուիները մեկէն տեսնելով շէր կրցեր որոշել ու
գայլ կարծելով սպաննիլ կ'ուզէր, բայց փախչաւ
որ շան մը կը սպաննէ ու տեղացոյց մեծ կորուստ
մը կը պատճառուի: Դայն նաւապետը կ'ըսէ ինչ ու-
րիշ անգամ ան տեղացոյց գայլերն շատ բան
բաշխցինք, որովհետեւ մինչեւ նաւուն քովերը
կու գայլին որ տաւելու բան գաննի, ու այնպէս
անտիկ էին որ հիւզէ մը բով կ'ընայ նարմացի
շան վրայ յարձակեցան ու կերան, թէպէտ եւ
մարդիկնեւ շատ հեռու չէին: Ինչ գայլերը
շան կը յարմարակեն, ասոր շատ օրինակ կայ:
Նոյն իսկ Բերլին նաւապետն ստ լանիս տկանաւես
կողմէ է: Նորփոշուարմուսայի շան մը, որն որ իր
նաւաստներէն մեկուն կը վերաբերէր, նաւեն
քիչ մը հեռու սառցայնիւրու վրայ թափառող ու
սովորող գայլերէ խաղէ հրապարակեցաւ, ու քիչ
մնաց որ անոնցմ պիտի սպաննուէր ինչ որ նաւուն
մարդիկնեւր վրայ հասնէին ու շարժուէին: Էն-
տեսակի Եւրոպի մէջ ատեն մը գայլերը ստտով
շտոցած էին ու մարդկան եւ հասերուն պիտուի
միտս չէին ընել որչափ շնորհն. եւ գերադաս
գրեթէ ամէն շնորհ զարդած էին: Եւսնէն ստալ
գայլը բարեկամութիւն ու շան հետ խաղալ կը
ձեւաւորէր շողորմութեան ձայնի հանելով, որ-
պիսիք տեւի գիւրին շներ բռնէ, ստով խեղճ
շունը աւերակցիլ բարեկամութեան խորակելով
գայլուն կը մտնուի որ հետը խաղայ, բայց գա-
զանն անգործ շան վրայ կը յարձակէր ու կը
խղեր:

Բայց գայլերուն վրայ գործածական բան մը
կայ նւ միայն իրենց մարմնէ է, ուսկից ասէլ՝ տար-
քնող եւ հաստատուն մուշակ կը շինուի եւ
յեղին եւ ուտիճէն շողորմանի: Միտն անանկ
զարչահա եւ անհամ է որ ամէն կենդանիները
կը գողչին, միայն գայլն ուրիշ գայլու միտ կ'ու-
տի: Արաբիէն զարչահա շանը մը կը բուրի. եւ
որովհետեւ իր անպարտելի կը շարժուի միայն
կը նայի՝ ստոր համար ասանց պնտպանութեան
ինչ որ կը գտնէ կ'ուտէ, հասած միտ ու ձուկ:

սակը, մտը, կէս մը աղաղած եւ կրով ծածկուած
կաշիներ կը կլէ եւ առ դասաճառիս համար շա-
րունակ կը փսիէ, եւ վերջապէս մէկ խաղով
զուգեւոր համար անհոյժուցեւ անասունն անտուն
մին է, շարժարդ եւ միանգամայն ապուշ նայե-
լու անք, զարհուրելի ձայն եւ զարչահա հոս
ունի, բարբն անողորմելի եւ բնական կարծես
թէ ապրիման է, ուրիշ կենդանայ տրհակի
եւ միտակար՝ քանի որ կենդանի է եւ մանկէն
եւս. բողբոջին անոգուա եւ անշահ:

ՊՈԼՍՈՍ ԿԵՐՈՎ ԼՈՒՆՆՈՐՈՒԹԻՒԼԸ

շատ լուրջներու մէջ կարգացինք. անշուշտ սո-
կալին պատմութիւնն ալ աւելի քիչ շահագրգիռ
աւրելով պիտի շարժուցուի. բայց անկէ յառաջ
նոյն լուսաւորութիւնը հաստատուին Մարշէ ա-
նունը, նոյնպէս ճառագայտի շատ հաստատու-
թեանց գողցիտիան կամ սոյղիտիան անուամբ
հանելու մեզի մէկ երկու խորհրդածութիւններ ը-
նելու. ստիկի կու տայ: Արքայպի ամէն գիւտերը
եւրոպացոյցն շահին ու սարածական ուղղին հետ
այլերու. վրայ հեծած յառաջ երկուտու եւ սա-
րածուելու. ասան՝ աերութեանց եւ ազգաց պատ-
մութեան եւ քաղաքակրթութեան հետ համըն-
թեանցով՝ տեսակ մը շեղանկութիւն կամ ծանրա-
շարժներ կը ձեւաւորեն՝ որոնք կրթաւարի կրնան
կուշուիլ: Միայն եւրոպացի զանազան աերութեանց
մէջ գիւտերուն յառաջանումն միտ գնելով՝
կրնանք անոնց կրթութեան ստիկները որոշել:
Գիւտերուն ծնանկէն ու կահակաւ յառաջ
երթալէն յայտնի կ'ըլլայ որ գիւտի մը համար
միայն հոնմայ բաւական չէ՝ հազա բազմաբանի
տրամադրութիւններու կամ պատրաստութիւնն-
ու ալ կարտու է, որպէս զի նոյնը ընդունուի ու
գործողութիւնը ճրամագրութեան պակասութեան
շատ հեղ գիւտերը տեղ մը բանի գիրք մը կը
ստանան, որով եւ արմատ չեն ձգեր. եւ շատ
հեղ արմատ ալ ձգելու ըլլան՝ այնպիսի բարձր
ճիւղերու վրայ պատգնիլու. ասն որոնք միայն սար-
աշխարհիկ ինչնոց կեր կրնան ըլլալ: Եւ ըսելով
չենք իմնուր որ ճառագայտի մէջ Էնտագրիներ,
Երկաթաղիներ եւ նոյնպէս ուրիշ օդակար հաս-
տատութիւններ գրուելու ատեն ստարներու ձե-
նք մուտք գտնելուն համար ճառագայտի կր-
թաւարի շնն բարձրացնեն. բայց ո՞ր կրնայ ու-
րանալ որ բնիկներու որպիսիք կրթաւարը շատ
աւելի կը բարձրացնեն եւ ցուցակը որոշ ու հաս-
տատուն կէտ մը կը ցուցնեն. որով եւ իր պատ-
մութիւնը լուսաւոր ու պարծաւ կէտեր կ'ունի.
նայ: Եւրոպացի շատ տերութեանց մէջ գիւտերը
ստորով մտած բայց բնիկով յառաջացած են,
որն որ աւելի բնական ընկալք մին է եղած յա-
տարգիտութեան ինչ հին եւ ինչ նոր ազգաց
մէջ. ուստի ճառագայտի շինարար իր գաւառա-
բանները մերժել, բայց բանը գիտութիւնը սեպ-
հակմանու վրայ է: Եւսն մարդ ուրախութեամբ
կը տեսնէ որ ճառագայտի ստար ինչպէս մեծ փայլի
կը տանի. Արքայպի մեծ քաղաքներուն գողցու-
նելուն մէջ ճառիկ ու իր հպատակ ազգերը եւ-
թաւար յաճախելու վրայ են. զոչոյց մէջ կ'ըսած
մտադրութիւնը աւելի է. զպրոցները կը շտանան
ու կ'աշխուսանան. մտերու հպատակ ազգերէն զի-
նուորական, ծովորդն ու հանձնարարական գրու-
րաններու մէջ անուելու երիտասարդաց որոշու-
մը մեծ ազդեցութիւն կրնայ ունենայ: Զայտնի է

նուեւ որ ճառագայտի շատ գիւտերու տեղ եղած
է կամ ինքիւնն եւ կամ հպատակ ազգաց ձե-
նք: Շատ սարածին տնկեր որոնք երբեմն միայն
ընդամոցներու մէջ կը տեսնուէին՝ հինա մը
պարտեցներուն ու դաշտերուն բնիկ ու յարտաւեւ
կարգերն եղած են: Բայց շատ անկեր գետ մշա-
կութեան բարձր շնն անուած. կրնան մեծնայ ու
նայիլ լայն շուրթի վրայ անող յակմանի պէս:
Արովհետեւ մեր ձայնը միայն մեր ազգայնոց ա-
կանց: կրնայ հասնիլ կը յորդուներ զիւրեր որ
աերութեան շահին աւելի մտադիր ըլլան. ինչպէս
որ իրենց շահը աերութեան շահն է, նոյնպէս
ալ աերութեան շահը իրենցն է: Զմանս գիւտե-
րուն մուտք ապին ու մտածներուն հաստատու-
թիւն տար մեր մտադրութեան երկու բնականներ
պիտի ըլլան: Քաղաքներ կը լուսաւորեն կը ը-
սելու տեղ թնդանին կը լուսաւորեն կը բուր-
տախուած ըլլալու ատեն՝ մեր մթնութիւնը եւ-
թաղիներն զատ՝ նոյնը փայտաւոր ալ բաւական
ըջալ զանկիս կը հաստատուի: Այսպէս է նաեւ
ուննոց լուսաւորեալ գոր բուր, որոնք տեղ մը
բայ տեսնելով՝ իրենք զիւրեր լուսոյ մէջ կը կար-
ծեն. կան մարմններ՝ որ լայն ընդունելով կը
լուսաւորուին, կան ոչ որ ցրտանկով կամ մոլոր-
տեղ լուսաւոր կ'ընեն. եւ կան ալ որ ոչ կ'ըն-
դունին ոչ ալ կը յոյսերնեն: Կ'ուզիք իմանալ
եւրոպացի լուսոյ ազգերը. ահա Գիտութիւն ու
Ընկերութիւն, որոնց մէկը մտայ ազգաւորութեան
ու մեկաւր քակին ազգաւորութեան արգելքները
կը վերցնեն, մէկը գործողութեան մէջ կը սեր-
մանուի ու մեկաւր սիրոյ մէջ, սիրոյ տերութեան
ու սիրոյ ազգին, որոնցմ գուտ անձնաւորութիւնը
անբաժանելի է: Եւստ ամէն մարդ համարուած է
եւ գիտէ որ պարտուած օրս աւ երկուքը անանկ
անյողութիւն զտանակներ կամ միանակներ են
որոնք հաստար են ան կէտին կամ յենարմին
զորն որ Երթիմեղէս կ'ուզեր երկրէս դուրս ու-
նենալ՝ որպէս զի իր ընտանիք երկրէս վեր փայ
շարժէ ու նժարաւար կ'ընէ: Բայց ինչպէս որ աս
բնադէտին տեսական գործնականին հետ շէր
կրնար միանայ, ասանկ ալ հոս շատ հեղ տեսա-
կանը գործնականին հետ միացնելու անկարելի կ'ը-
նեն այնպիսի պարտաւորութիւն որոնք երբեք ժամա-
նակին ժանկայր սակ անիշտի շնն համարուած:
Մեր հոս որպէս զի տեսական լուրջանքներուն
մեզի ինկած գործնական մասն մէջ պակասած չը-
լանք՝ կը գտնուի մեր աստարածու պաշտանին

Ը Ո Ւ Պ

Կատարանի տեսչակներ:

- 1. 1. 1.
- 2. 1. 1.
- 3. 1. 1.
- 4. 1. 1.
- 5. 1. 1.
- 6. 1. 1.
- 7. 1. 1.
- 8. 1. 1.
- 9. 1. 1.
- 10. 1. 1.
- 11. 1. 1.
- 12. 1. 1.
- 13. 1. 1.
- 14. 1. 1.
- 15. 1. 1.
- 16. 1. 1.
- 17. 1. 1.
- 18. 1. 1.
- 19. 1. 1.
- 20. 1. 1.
- 21. 1. 1.
- 22. 1. 1.
- 23. 1. 1.
- 24. 1. 1.
- 25. 1. 1.
- 26. 1. 1.
- 27. 1. 1.
- 28. 1. 1.
- 29. 1. 1.
- 30. 1. 1.
- 31. 1. 1.
- 32. 1. 1.
- 33. 1. 1.
- 34. 1. 1.
- 35. 1. 1.
- 36. 1. 1.
- 37. 1. 1.
- 38. 1. 1.
- 39. 1. 1.
- 40. 1. 1.
- 41. 1. 1.
- 42. 1. 1.
- 43. 1. 1.
- 44. 1. 1.
- 45. 1. 1.
- 46. 1. 1.
- 47. 1. 1.
- 48. 1. 1.
- 49. 1. 1.
- 50. 1. 1.
- 51. 1. 1.
- 52. 1. 1.
- 53. 1. 1.
- 54. 1. 1.
- 55. 1. 1.
- 56. 1. 1.
- 57. 1. 1.
- 58. 1. 1.
- 59. 1. 1.
- 60. 1. 1.
- 61. 1. 1.
- 62. 1. 1.
- 63. 1. 1.
- 64. 1. 1.
- 65. 1. 1.
- 66. 1. 1.
- 67. 1. 1.
- 68. 1. 1.
- 69. 1. 1.
- 70. 1. 1.
- 71. 1. 1.
- 72. 1. 1.
- 73. 1. 1.
- 74. 1. 1.
- 75. 1. 1.
- 76. 1. 1.
- 77. 1. 1.
- 78. 1. 1.
- 79. 1. 1.
- 80. 1. 1.
- 81. 1. 1.
- 82. 1. 1.
- 83. 1. 1.
- 84. 1. 1.
- 85. 1. 1.
- 86. 1. 1.
- 87. 1. 1.
- 88. 1. 1.
- 89. 1. 1.
- 90. 1. 1.
- 91. 1. 1.
- 92. 1. 1.
- 93. 1. 1.
- 94. 1. 1.
- 95. 1. 1.
- 96. 1. 1.
- 97. 1. 1.
- 98. 1. 1.
- 99. 1. 1.
- 100. 1. 1.

Վ Ե Ե Ն Ա Յ Ի Գ Ր Ա Ս Ա Փ Ո Ւ Ռ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ը Ն Թ Ա Յ Գ Ը

	ՓԵՏՐՈՒՅՔԻ 1857 7 (26)	9 (28)	10 (29)	11 (30)	12 (31)	13 (1)	2 ստիտ	տեսու	Երբ
Ընդհանրաւ 100 հարմար. փ. արժ. փեր	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2	87 1/2
Ընդհանրաւ 100 ընդհանր. փեր	103	105	105	105	105	105	105	105	105
Ընդհանրաւ 300 փ. արժ. փեր	103	105	105	105	105	105	105	105	105
Ընդհանրաւ 1 փ. արժ. փեր	10.13	10.10	10.10	10.11	10.11	10.11	10.11	10.11	10.11
Հարմար 100 փ. արժ. փեր	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2	77 1/2
Ընդհանրաւ 300 փ. արժ. փեր	122	121 1/2	122	122	122	122	122	122	122
Ընդհանրաւ 300 փ. արժ. փեր	104 1/2	104	104	104	104	104	104	104	104
Ընդհանրաւ 300 փ. արժ. փեր	122 1/2	122	122	122 1/2	122 1/2	122 1/2	122 1/2	122 1/2	122 1/2
Ընդհանրաւ 100 փ. արժ. փեր	104 1/2	104 1/2	104	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2	104 1/2
Ընդհանրաւ 1 փ. արժ. փեր	265 1/2	265 1/2	266	266	266	266	266	266	266
Ընդհանրաւ 1 փ. արժ. փեր	8 1/2	8	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2	8 1/2
Ընդհանրաւ 1 փ. արժ. փեր	5	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 1/2